

USNESENÍ

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání dne 13. 7. 2023 o dovolání, které podal obviněný [REDAKCE] nar. [REDAKCE], občan [REDAKCE], trvale bytem [REDAKCE], [REDAKCE], proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. 8 To 3/2023, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 9 T 6/2022 takto:

I.

Podle § 265k odst. 1 tr. ř. se **zrušují** rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. 8 To 3/2023, a rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 11. 2022, sp. zn. 9 T 6/2022.

Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Krajskému soudu v Hradci Králové **přikazuje**, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

II.

Podle § 265l odst. 4 tr. ř. se obviněný [REDAKCE] **nebere** do vazby.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 11. 2022, č. j. 9 T 6/2022-612, byl obviněný [REDAKCE] uznán vinným zločinem zabití podle § 141 odst. 1 tr. zákoníku a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání pěti roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a trest propadnutí věci – kuchyňského nože s čepelí dlouhou 20 cm. Dále bylo obviněnému uloženo zaplatit na náhradu škody poškozené Zdravotnické záchranné službě Královéhradeckého kraje částku 12 370 Kč. Poškozený [REDAKCE] byl odkázán s uplatněným nárokem na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Podkladem odsuzujícího výroku bylo v podstatě zjištění, že obviněný v době od 19:02 hodin do 19:09 hodin dne [REDAKCE] 2022 v [REDAKCE] v [REDAKCE] patře ubytovny na [REDAKCE] poté, co byl po předchozí hádce napaden poškozeným [REDAKCE] nar. [REDAKCE], který předtím přišel za obviněným do jeho pokoje a zbil ho a obviněný následkem tohoto bití krvácel z nosu a odešel do [REDAKCE], aby se omyl, přičemž v obavách, aby ho silnější poškozený znovu nenapadl, si s sebou vzal z kuchyně nůž, a poté, co za ním do [REDAKCE] vešel poškozený a znovu ho fyzicky napadl, jej obviněný opakovaně bodl kuchyňským nožem s čepelí dlouhou 20 cm, přičemž byl srozuměn s tím, že může poškozeného usmrtit, a způsobil mu tím bodnořeznou ránu s bodným kanálem v délce 3,5 cm na zádech vlevo na hranici s krkem, pronikající napříč svalovým bříškem,

bodnořeznou ránu na pravé straně hrudníku s délkou bodného kanálu 3 cm, procházející svalovinou přední hrudní stěny k hrudní kosti, končící v oblasti třetího žebra, které bylo povrchně natřato, bodnořeznou ránu na levé straně hrudníku s bodným kanálem délky 10 cm procházejícím hrudní stěnou, sedmým žebrem, nástěnnou pohrudnicí vlevo a osrdečnickovým vakem, končící v dutině pravé srdeční komory, bodnořeznou ránu na levé straně hrudníku s bodným kanálem délky 7 cm procházejícím hrudní stěnou, desátým žebrem vlevo a nástěnnou pobřišnicí do dutiny břišní, zakončeným v tukovém pouzdru levé ledviny, bodnořeznou ránu v oblasti levé ruky mezi palcem a ukazovákem dlouhou 4,5 cm, propojenou bodným kanálem s bodnořeznou ránou na hřbetu levé ruky a řeznou ránou charakteru povrchního nářezu kůže na břišku malíku levé ruky a poškozený [REDAKCE] i přes přivolanou odbornou pomoc svým poraněním na místě podlehl, přičemž bezprostřední příčinou jeho smrti byla tamponáda srdeční při pronikajícím bodnořezném poranění pravé srdeční komory, když jeho zranění byla natolik vážná, že jeho smrt nebyla odvratitelná ani poskytnutím kvalifikované lékařské pomoci a péče na úrovni současné medicínské vědy.

3. K odvolání obviněného, kterým napadl rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu, Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 2. 2023, č. j. 8 To 3/2023-682, podle § 258 odst. 1 písm. e), f), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku o trestu odnětí svobody a způsobu jeho výkonu, ve výroku o trestu propadnutí věci a ve výroku o náhradě škody (správně nemajetkové újmy) ohledně poškozeného [REDAKCE] a nově rozhodl tak, že obviněnému uložil trest odnětí svobody v trvání tří roků a šesti měsíců, pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou.

4. Obviněný podal proti rozsudku Vrchního soudu v Praze dovolání. Výrok o zamítnutí odvolání napadl s odkazem na důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a m) tr. ř. Namítl, že provedené důkazy byly hodnoceny krajským i vrchním soudem v jeho neprospěch, a to zejména v rozporu se zásadou in dubio pro reo. Soudy nevzaly v potaz, že z provedených důkazů plyne i jiný možný skutkový závěr, který je pro obviněného příznivější. Podle obviněného měl konflikt s poškozeným tři fáze. Nejdříve šlo o slovní konflikt týkající se situace na [REDAKCE] který se obviněný pokusil ukončit tím, že odešel do svého pokoje. Ve druhé fázi konfliktu poškozený přišel za obviněným do jeho pokoje, kde ho udeřil asi čtyřikrát silně pěstí do obličeje. Obviněný utrpěl zlomeninu nosu a několik krevních zhmožděnin. K ukončení konfliktu došlo pouze proto, že oba aktéry od sebe odtrhli přihlížející svědci. Třetí fáze konfliktu byla opět vyprovokovaná poškozeným, jehož se svědci snažili zadržet, avšak on vešel do [REDAKCE] a zavřel za sebou dveře. Obviněný v [REDAKCE] stál polonahý u pračky a zeptal se poškozeného, co tam chce. Poškozený mu nevybíravě sdělil, že to je jeho konec. Obviněný řekl poškozenému ať odejde, ten však byl agresivní a neodešel. Obviněný na parapetu uviděl nůž, který již dříve do [REDAKCE] sám přinesl, a aby poškozeného odstrašil, upozornil ho na něj. Poškozený však řekl, že se nože nebojí a vykročil směrem k parapetu, aby si nůž vzal. Poškozený byl první, kdo nůž uchopil, avšak obviněný ho uchopil lépe a poškozenému jej vytrhl. Následně poškozený opakovaně udeřil obviněného pěstí do hlavy. Ten použil proti poškozenému v sebeobraně předmětný kuchyňský nůž a zasadil mu několik bodnořezných ran. Obviněný potvrdil jednu takovou ránu, ostatní vysvětlit nedokáže. Poškozený se následně sesul k zemi.

5. Obviněný má za to, že argumentem krátkého trvání třetí fáze konfliktu nelze jeho obhajobu vyvrátit. Jeho verze není vyvrácena ani znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, v kterém se znalci mimo jiné vyjadřují k pořadí jednotlivých bodnořezných ran. Znalkyně při výslechu potvrdila, že smrtící rána byla pouze jedna. Je tak

pravděpodobné, že až do zasazení této smrtící rány mohl poškozený na obviněného stále útočit, tedy že šlo o trvalý útok. Soudy podle názoru obviněného měly postupovat v souladu se zásadou *in dubio pro reo*. Obviněný nesouhlasí s právním hodnocením, podle jeho názoru byly splněny podmínky nutné obrany. Úspěšná obrana musí být ve svém způsobu intenzivnější než podniknutý útok. Poškozený opakovaně fyzicky zaútočil na obviněného. Jeho chování si obviněný oprávněně vyložil jako reálně hrozící nebezpečí jeho života či zdraví. Použití nože na jeho obranu tak bylo zcela na místě. Obviněný neměl možnost z [redacted] odejít a současně věděl, že poškozený má nad ním fyzickou převahu. Nebyl schopen jeho útok pěstmi odvrátit jinak než za použití zbraně, tedy nože. Nejednalo o exces intenzivní ani o exces extenzivní, neboť ve chvíli, kdy obviněný nůž proti poškozenému použil, útok poškozeného pěstmi trval. Za velmi podstatné obviněný považuje závěry znaleckého posudku o svém duševním stavu. Z toho plyne, že u něj nejsou přítomny znaky svědčící pro vyšší hladinu agresivity ani zjevná pohotovost k primárně agresivnímu jednání. Nebylo zjištěno, že v osobnosti posuzovaného by byl primárně zakotven sklon řešit konfliktní situace nepřiměřeným, agresivním způsobem. Poškozený byl mohutnější postavy, měl výsadkářský výcvik a bylo o něm známo, že byl násilnické povahy. Obviněný tak z něj měl strach. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

6. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání obviněného uvedl, že obviněný spíše než zjevné rozpory ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vyjadřuje nesouhlas s hodnocením důkazů ústící v porušení zásady *in dubio pro reo*. Námitky tohoto typu pod citovaný dovolací důvod nelze podřadit, ledaže by současně indikovaly závažné vnitřní, extrémní rozpory přezkoumávaných rozhodnutí. Skutková zjištění soudů, o nichž obviněný pochybuje, nicméně určitou oporu v provedených důkazech podle státního zástupce mají, byť ne zcela silnou. K porušení zásady *in dubio pro reo* však podle něj zřejmě došlo. Z provedeného dokazování bezpečně vyplynulo, že poškozený za sebou po vstupu do [redacted] zavřel dveře. Soudy se ale nezabývaly tím, o jaké dveře se jednalo, zda přes ně mohlo být případně slyšet krátkou výměnu názorů a jaké byly na místě poměry z hlediska možné slyšitelnosti řeči z [redacted]. Pochybnosti stran vyřčení výhrůžek však implikuje i prostá lidská zkušenost – fyzickému útoku při rozrušení a zlosti pravidelně předchází různé silácké řeči a výhrůžky, které mají protivníkem otrástit či naopak dodat kuráž útočníkovi, navíc výhrůžku lze i tzv. procedit mezi zuby. Pokud byl navíc poškozený „hrozně zlý“ a „rozčilený“ (str. 8 protokolu o hlavním líčení ze dne 15. 11. 2022), existuje důvodná pochybnost, že se vše odehrálo mlčky, beze slova. Výpověď obviněného o výhrůžce likvidací nelze proto označit za nevěrohodnou. Koresponduje též se stanoviskem znalců z oboru psychologie a psychiatrie, podle nichž jednání obviněného nebylo plánované, bylo motivováno obranou a obviněný mohl mít z poškozeného skutečně strach (body 14 a 15 rozsudku krajského soudu). Ani krajský soud v bodě 21 neoznačil tuto obhajobu za vyvrácenou, ale jen za objektivně neprokázanou, což ho podle státního zástupce mělo vést k vyhodnocení důkazů ve prospěch obviněného.

7. Vážné pochybnosti má státní zástupce i ohledně pořadí nebo umístění bodných ran a průběhu střetu. Krajský soud v bodě 13 opakovaně cituje znalkyni s tím, že její závěry jsou dány s největší pravděpodobností. Ani vysoká pravděpodobnost ale není něco, čím by bylo možno v trestním řízení odůvodnit vinu člověka (k tomu odkázal na nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 553/05). Státní zástupce má pochybnosti o tom, že by se poškozený, který se podle svědků šel s obviněným prát, těsně před fyzickým střetem

ve stísněné [REDAKCE] otočil k obviněnému zády. Když člověk zavírá dveře, není nutné, aby se točil zády. Poškozený přitom měl za sebou vojenský výsadkářský výcvik. Krajský soud se v odůvodnění rozhodnutí nevypořádal např. s možností obloukového bodnutí, s tím, jakým způsobem obviněný držel nůž, z jakého směru vedl bodnou ránu apod. Soudní rozhodnutí podle státního zástupce nenabízejí přesvědčivé odpovědi stran průběhu konfliktu, pořadí či způsobu vedených bodných ran. Námitky týkající se porušení zásady in dubio pro reo sice nelze podle státního zástupce bez dalšího subsumovat pod dovolací důvod ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., avšak s ohledem na ustálenou judikaturu Ústavního soudu je nutno posoudit, zda se nejedná o natolik závažné porušení předmětného principu, že by to vedlo k zásahu do základních práv a svobod obviněného, konkrétně čl. 40 odst. 2 Listiny zakotvujícího širší zásadu presumpce neviny (k tomu státní zástupce odkázal na nálezy sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004, a sp. zn. II. ÚS 2142/11 ze dne 8. 8. 2013).

8. K námitkám týkajícím se dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. státní zástupce poukázal na extrémní vnitřní rozpor přezkoumávaných rozhodnutí spočívající v tom, že soudy na jedné straně konstatovaly, že obviněný nebyl po příchodu poškozeného vůbec bezprostředně ohrožen, skutková věta odsuzujícího rozsudku ale výslovně uvádí, že obviněný poškozeného pobodal poté, co ho poškozený v [REDAKCE] „znovu... fyzicky napadl“. Z výpovědí svědků lze přitom s jistotou dovodit, že poškozený chvíli před finálním incidentem obviněného zbil a chtěl ho bít i posléze v [REDAKCE]. O pocitu nebezpečí, strachu a obraně výslovně hovoří i znalec MUDr. Jaroslav Tržický. Nelze tedy podle státního zástupce tvrdit, že obviněný nebyl přímo ohrožen. Takový závěr odporuje nejen obsahu tzv. skutkové věty, která je klíčová z hlediska trestní odpovědnosti, ale odporuje též obsahu prakticky všech relevantních důkazů, ze kterých naopak vyplývá, že ohrožení již bylo přímé. Naopak byla naplněna základní podmínka nutné obrany ve smyslu § 29 odst. 1 tr. zákoníku, a to minimálně přímo hrozící útok. Aktivita byla jednoznačně na straně poškozeného a je to právě počáteční aktivita, která určuje role útočníka a obránce. Skutková věta i obviněný nicméně naznačují, že již útok dokonce započal.

9. Bez odstranění shora popsaných rozporů nelze podle státního zástupce vyřešit ani obviněným vyslovenou výhradu týkající se možného intenzivního excessu z limitů nutné obrany. Obviněný by se nemusel dopustit překročení hranic nutné obrany ani v případě verze skutkového děje pro něj nejméně příznivé. Soudy totiž konstatovaly intenzivní exces na základě nesprávných a nepřiléhavých východisek. Krajský soud opírá v bodě 21 závěr o intenzivním excessu především o zjištění, že „není žádný důvod se domnívat, že by musel mít (obviněný) obavu o svůj život v případě, že by jej poškozený znovu napadl“, a že učiněná skutková zjištění „rozhodně nesvědčí pro to, že by byl vážně ohrožen na životě“. Z § 29 tr. zákoníku ale nelze při žádném způsobu výkladu dovodit, že by existence obavy o život či existence ohrožení života byly zákonnými podmínkami nutné obrany. Pokud krajský soud prostřednictvím naznačeného argumentu zkoumal zachování principu proporcionality, zdůraznil státní zástupce, že ani tento princip z § 29 nevyplývá. Proporcionalitu coby vztah úměry mezi škodou z útoku hrozící a škodou v obraně způsobenou v zásadě nežádá ani ustálená soudní praxe. Pouze výrazně hrubý nepoměr škody hrozící z útoku a škody způsobené v obraně může vést k závěru, že obrana byla způsobu útoku zcela zjevně nepřiměřená (k tomu státní zástupce odkázal na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. Tpjn 303/2008).

10. O přítomnosti strachu či obavy na straně obviněného podle státního zástupce nelze přitom vůbec pochybovat. Nejen že o tom vypovídá sám obviněný, ale velice dobře to

dokumentuje vyjádření znalců. Existence obviněným deklarovaných obav odpovídá též obyčejné lidské zkušenosti – poškozený chvíli před finálním střetem obviněného zbil, včetně toho, že mu ranami pěstí přerazil nos, obviněný tedy již pocítil fyzickou převahu poškozeného, utržil zranění, věděl, že se fyzicky zdatnějšímu poškozenému sám neubrání, a v této situaci byl, omývá si krev, znovu poškozeným napaden ve stísněné [REDAKCE]. To by nepochybně vylekalo každého normálního člověka. Krajský soud zde podle státního zástupce zcela rezignoval na důležitý princip, podle kterého je třeba přihlídnout k subjektivnímu stavu obránce, a nikoliv posuzovat věc ex post pomocí jakýchsi objektivních, pevných kritérií nezúčastněného následného pozorovatele. Poškozený chvíli před finálním střetem obviněného ztloukl, způsobil mu nepříjemné poranění, a přes dokázání fyzické převahy, vítězství a poranění obviněného znovu obviněného napadl v [REDAKCE]. Je tedy otázka, čeho ještě chtěl obviněný dosáhnout a čeho byl schopen. Ze subjektivního hlediska obviněného, které je podstatné, bylo namísto předpokládat stupňování a razantnější útok ze strany poškozeného. Stísněné prostory [REDAKCE] a nemožnost úniku musely obavy ještě posílit. Obava z hrozcí vážné újmy byla tedy podle státního zástupce plně opodstatněná a lze ji bez důvodné pochybnosti předpokládat.

11. Chopit se v takové situaci nože se nezdá být neadekvátním, potažmo zcela zjevně nepřiměřeným. Vytýkat obviněnému že se bránil, a to prakticky jediným možným, efektivním způsobem, by odporovalo principu, podle kterého právo neustupuje bezpráví, odporovalo by to též principu, že riziko za výsledek střetu nese útočník.

12. Vrchní soud ani krajský soud neuvedly relevantní argumenty, které by svědčily existenci intenzivního excesu. Vrchní soud nad rámec krajským soudem zmíněných obav a vážného ohrožení na životě totiž nepřipadně zdůraznil to, že obviněný „zaútočil na neozbrojeného poškozeného v době, kdy nebyl přímo ohrožen“ (bod 11 rozsudku vrchního soudu). Nutnou obranu nevylučuje použití zbraně vůči neozbrojenému útočníkovi. K odvrácení útoku lze použít dokonce i zbraně střelné, kterou lze použít i opakovaně a takto útočníka usmrtit. Žádné z těchto okolností nesvědčí bez dalších skutečností o překročení mezí nutné obrany. Meze nutné obrany nejsou bez dalšího překročeny ani tím, že obránce útočníka eventuálně i usmrtil úmyslně. Nutnou obranu nevylučuje ani to, že se obránce na útok předem připravil, protože obranné jednání nemusí být spontánní, nerozmyšlené. Obrana musí být intenzivnější a důraznější než útok. Intenzivní exces není bez dalšího dán ani větším počtem bodných ran zasazených poškozenému. To je totiž přesvědčivě vysvětleno znalci (body 14 a 15 rozsudku krajského soudu), podle nichž za zjištěných okolností nelze obránci vyčítat, že nemá kontrolu nad počtem ran, a pokud už jde do boje s nožem, tak obranu chce dotáhnout do konce. Nelze tedy obviněnému opakované bodnutí spravedlivě vytýkat. To vše podtrhuje zjištění, že smrtící byla jen jediná bodná rána. K uvedené problematice státní zástupce poukázal mimo jiné na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Tzn 25/97, sp. zn. 4 Tz 284/2001, sp. zn. 7 Tdo 461/2004 a sp. zn. 3 Tdo 840/2006. Ve věci činné soudy tak podle státního zástupce intenzivní exces z limitů nutné obrany dovodily na základě skutečností, které nejsou relevantní.

13. Závěrem svého vyjádření státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze zrušil a věc mu přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

14. Nejvyšší soud konstatoval, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno obviněným jako oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1

písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájce podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. a s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř.

15. Nejvyšší soud neshledal důvody k odmítnutí odvolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. Přezkoumal proto podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. napadené rozhodnutí i předcházející řízení a dospěl k závěru, že dovolání obviněného je důvodné. V zásadě se ztotožnil s citovaným vyjádřením státního zástupce k dovolání.

16. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je dán mimo jiné (v alternativě, kterou obviněný uplatnil) tehdy, když bylo zamítnuto odvolání (respektive nebylo mu vyhověno) proti rozsudku, přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l). Námitky, které obviněný uplatnil v dovolání, jsou pod uvedené dovolací důvody podřaditelné.

17. Skutková zjištění ve výroku rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové v nějakém zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nejsou. Z popisu skutku vyplývá, že poškozený nejprve (po předchozí hádce) přišel za obviněným do jeho pokoje a zbil ho, čímž mu způsobil krvácející zranění nosu, že poškozený byl silnější a že obviněný měl obavy z dalšího fyzického napadení a že k němu také skutečně došlo, když poškozený přišel za obviněným do [REDAKCE] (kam se předtím odešel obviněný umýt) a znovu ho fyzicky napadl. V odůvodnění rozsudku pak soud uvedl, že poškozený měl v tomto konfliktu výraznou fyzickou převahu. Nic nelze vytknout ani závěrům soudu, že poškozený se do pokoje obviněného vrátil a za obviněným do [REDAKCE] šel značně rozčilený, že v době, kdy poškozený přišel do [REDAKCE], měl už tam obviněný nůž a že obviněný mohl mít z poškozeného strach a dále že zranění způsobená obviněnému poškozeným při předchozím útoku neohrožovala obviněného na životě. Důvodný byl i závěr nalézacího soudu, že byla vyvrácena obhajoba obviněného, že si poškozený (některé) rány způsobil tím, že spadl na nůž.

18. Na druhé straně nemá dostatečnou oporu v provedených důkazech skutkový závěr, že poškozený v době zasazení první rány nožem stál k obviněnému zády. Jednak nebylo vysvětleno, proč by rána na zádech vlevo na hranici s krkem musela být nutně zasazena dříve než další dvě rány do oblasti trupu, které nevedly ke smrti poškozeného a po nichž poškozený nemusel zkolabovat (znalkyně uvedla, že „v rámci rozhodného poranění“ člověk bezprostředně kolabuje, čímž však zřejmě bylo míněno zranění smrtelné způsobené jednou z celkových čtyř ran zasazených do oblasti trupu). Závěr, že nejdříve vzniklo poranění na zadní části zad na hranici s krkem, byl jednak vysloven pouze „s největší pravděpodobností“, jednak není v rozhodnutí soudů blíže odůvodněn, ačkoliv to soudy považovaly za otázku stěžejní. Kromě toho je nesporné, že vzájemná poloha poškozeného a obviněného se v průběhu vzniku zranění měnila a všechna zranění vznikla ve velmi krátkých časových intervalech. Soudy se rovněž nevypořádaly s možností zasazení rány na zádech obloukovitým pohybem a v souvislosti s tím ani s otázkou, jak obviněný držel nůž a jak (v jakém směru) byla bodná rána vedena. Ve shodě s vyjádřením státního zástupce

Nejvyššího státního zastupitelství lze konstatovat, že rozhodnutí soudů nenabízejí přesvědčivé odpovědi ohledně průběhu konfliktu včetně pořadí a způsobu vedení bodných ran.

19. Zcela v rozporu s obsahem důkazů je pak zjištění soudů, že obviněný (v době zasazení ran nožem) nebyl přímo ohrožen. Krajský soud uvedl: „... obviněný zaútočil na poškozeného v době, kdy nebyl přímo ohrožen, neboť poškozený stál k němu zády.“ Jak už bylo zmíněno, závěr, že se poškozený po příchodu do [REDAKCE] postavil k obviněnému zády, je krajně nepřesvědčivý, a to – jak výstižně rozvádí i státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství – už z pohledu běžné lidské zkušenosti. Poškozený jistě mohl dveře zavřít, aniž by se k obviněnému otočil zády. Zejména je však nutno zdůraznit, že obviněný se mohl cítit a mohl být přímo ohrožen i za situace, že by se poškozený k němu na okamžik zády otočil, jestliže bylo jasné, že jde obviněného (brutálně) zbít. A zásadní je rovněž to, že závěr, že obviněný nebyl bezprostředně ohrožen, je v přímém rozporu s obsahem tzv. skutkové věty výroku rozsudku, kde se uvádí, že poškozený v [REDAKCE] obviněného již znovu fyzicky napadl (tedy nejen, že to přímo hrozilo).

20. Relativně menší význam mají další skutkové okolnosti, a to zda poškozený obviněnému po příchodu do [REDAKCE] vyhrožoval likvidací. Soud prvního stupně k tomu pouze uvedl, že jde o tvrzení obviněného, které nebylo objektivně prokázané, neboť nikdo ze svědků, kteří byli ve vedlejší místnosti, incident v [REDAKCE] neviděl ani neslyšel. Naproti tomu odvolací soud považoval uvedené tvrzení obviněného za vyvrácené. Nad rámec odůvodnění nalézacího soudu v této souvislosti hodnotil části výpovědí některých svědků. Takové doplnění hodnocení důkazů se obecně nevymyká přezkumné povinnosti odvolacího soudu (v odst. 8 odůvodnění svého rozsudku Vrchní soud v Praze nesprávně uvedl, že hodnocení důkazů je „výhradní doménou“ soudu prvního stupně). Nicméně odvolací soud zde dospěl k jinému dílčímu skutkovému závěru, a to závěru, který soudy považovaly za poměrně podstatný. Na druhé straně ale to, zda poškozený použil vůči obviněnému výhrůžku a případně jakou, není otázkou kardinální, neboť je známo, že v podobných případech používají „rváči“ různé výroky, aniž by je nutně museli myslet doslovně. Zbývající sporné otázky, zejména zda si obviněný nůž do [REDAKCE] vzal na případnou obranu proti poškozenému a zda se oba (poškozený i obviněný) snažili vzít nůž ležící na parapetu do ruky, respektive zda se obviněnému podařilo nůž poškozenému po jeho (nedokonalém) uchopení „vyrvat“, jsou poznamenány tím, že obviněný k nim vypovídal rozporně a v pozdějším stadiu řízení ne zcela věrohodně. Na posouzení věci však tyto otázky nemají rozhodující vliv.

21. To platí také o fyzických proporcích obou aktérů. Obviněný v rámci své obhajoby poněkud zveličoval výšku a váhu poškozeného, aby podpořil závěr, že poškozený měl proti němu i po této stránce značnou fyzickou převahu. V přípravném řízení obviněný uvedl, že sám měří 172 cm a váží 96-100 kg, ve znaleckém posudku je zmíněno, že obviněný váží 85 kg a měří 168 cm, a patrně nejobjektivnější informace vyplývá z listiny na č. l. 416 spisu (provedení identifikačních úkonů), kde je uvedena váha 95 kg a výška 172 cm. Poškozeného pak obviněný odhadoval jako o cca 20 cm vyššího a o cca 40 kg těžšího. Z pitevního protokolu ovšem vyplývá, že poškozený měřil 176 cm a vážil 98 kg, tedy byl postavy zcela srovnatelné s obviněným. To však samo o sobě nic nemění na odůvodněnosti závěru nalézacího soudu, že poškozený byl silnější, měl a již osvědčil nad obviněným fyzickou převahu a obviněný mohl mít z dalšího fyzického střetu strach. Je to závěr, který vyplývá z výpovědí obviněného i svědků i z objektivně zjištěného, ne zcela lehkého zranění (zlomenina nosu), jež poškozený obviněnému v předchozí fázi konfliktu způsobil, a který

koresponduje i se závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie.

22. Z toho, co bylo výše uvedeno, plyne, že skutkový děj dosud nebyl náležitě ustálen, zjištění soudů jsou zčásti vnitřně rozporná a zjevně odporující obsahu důkazů. Bude třeba, aby tento nedostatek byl odstraněn nalézacím soudem, a to při respektování zásady *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obviněného), která znamená, že dospěje-li soud po zhodnocení všech v úvahu přicházejících důkazů k závěru, že nadále přetrvávají pochybnosti o tom, jak se skutkový děj, resp. jeho jednotlivé složky odehrály, je třeba v takové otázce učinit závěr ve prospěch obviněného.

23. Dovolání obviněného je důvodné i z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Obviněný v podstatě namítl, že se nedopustil trestného činu, neboť jednal v nutné obraně ve smyslu § 29 tr. zákoníku.

24. Podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Podle § 29 odst. 2 tr. zákoníku nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

25. V posuzovaném případě je nesporné, že se jednalo ze strany poškozeného o útok na zájem chráněný trestním zákonem (fyzická integrita a zdraví obviněného) a že šlo o útok přímo hrozící nebo trvající. Nalézací soud ve výroku rozsudku vyjádřil, že se jednalo o útok trvající (poškozený už obviněného znovu intenzivně fyzicky napadl), ale ani v případě útoku přímo hrozícího (poškozený se k napadení teprve chystal) by to na věci nic neměnilo. Soudy rovněž nezpochybily, že obviněný útok poškozeného (ať už trvající, nebo přímo hrozící) stíhaným činem odvracel.

26. Zbývalo posoudit, zda byla obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Zde je nutno zvážit všechny objektivní okolnosti i subjektivní rozpoložení, v němž obviněný (vzhledem k těmto okolnostem) jednal. Výrazem „zcela zjevně“ je přitom potvrzeno právě subjektivní hledisko. Obecně platí, že pokud útočník svým jednostranným jednáním vyvolal situaci, za které bylo použito nutné obrany, mělo by se ustanovení § 29 uplatňovat ve prospěch obránce co nejširěji (samozřejmě v souladu se zákonem), aby se posilovala vůle lidí odvracet přímo hrozící nebo trvající útoky na zájmy chráněné trestním zákoníkem. Z povahy věci vyplývá, že obrana musí být zásadně tak intenzivní, aby útok jistě a bez rizika pro napadeného odvrátila, tj. musí být silnější než útok, avšak nesmí být zcela zjevně přehnaná. U nutné obrany se tedy nevyžaduje přiměřenost obrany ve smyslu naprosté proporcionality. Ve „způsobu útoku“ je pak vyjádřen nejen způsob samotného provedení útoku, ale i osoba útočníka, jeho vlastnosti a úmysly, jež se při útoku projeví, jakož i další okolnosti, za nichž byl útok spáchán, pokud je lze zahrnout pod pojem *způsob útoku* a byly známé i zcela zjevné poškozenému obránci. Obrana je zcela zjevně nepřiměřená útoku, není-li podle poznatků a úsudku bránícího se, k jehož psychickému stavu vyvolanému útokem třeba přihlížet, k odvrácení útoku potřebná, a kromě toho též tehdy, je-li zcela neúměrná jeho intenzitě i významu.

27. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že obrana byla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, tedy že se jednalo o tzv. intenzivní exces z mezí nutné obrany. Odůvodnil to zjištěním, že zranění, která obviněný při potyčce s poškozeným utrpěl, byla lehkého

charakteru a rozhodně jej nijak neohrožovala na životě, obviněný tak nemusel mít při dalším napadení obavu o svůj život (odst. 21 odůvodnění rozsudku). Odvolací soud se s tím ztotožnil a přidal argument, že poškozený nebyl ozbrojen. Jak příléhavě a s odkazem na judikaturu uvedl státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, obrana musí být intenzivnější a důraznější než útok a nutnou obranu nevylučuje použití zbraně (dokonce i střelné) proti neozbrojenému útočníkovi, ani to, že se obránce na obranu předem připraví. Podmínkou nutné obrany není obava obránce o svůj život a meze nutné obrany nejsou bez dalšího překročeny ani tím, že obránce útočníka úmyslně usmrtí. Intenzivní exces není bez dalšího dán ani větším počtem bodných ran zasazených poškozenému. Pokud jde o strach obviněného z dalšího napadení, ten není podmínkou nutné obrany (napadený může být např. profesionálem a může se bránit bez jakéhokoli strachu). Význam tato okolnost má z toho hlediska, jak obviněný situaci vnímal. V této souvislosti státní zástupce ve vyjádření výstižně poukázal na to, že je otázka (a tu si mohl klást i obviněný), čeho chce ještě poškozený dosáhnout a čeho je schopen, když už chvíli před finálním střetem obviněného zbil, ranami pěstí mu přerazil nos a přes dokázání si fyzické převahy a poranění obviněného jej znovu napadl v [REDACTED]. Obviněný tak mohl důvodně předpokládat stupňování útoku a hrozící vážnou újmu na zdraví.

28. Soudy učinily závěr o vybočení obviněného z mezí nutné obrany přinejmenším předčasně, na základě skutečností, které nejsou relevantní. Nálezací soud náležitě nevyhodnotil splnění rozhodných podmínek nutné obrany a nevytvořil si k tomu ani dostatečný skutkový podklad. Tento nedostatek neodstranil ani odvolací soud. Nutná obrana je přitom okolností vylučující protiprávnost, tj. okolností, která má přímý vliv na závěr o tom, zda posuzovaný skutek je či není trestným činem.

29. Napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze je tak rozhodnutím, které spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

30. Dovolání obviněného je důvodné z hlediska dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. a tím i z hlediska dovolacího důvodu podle § 265 odst. 1 písm. m) tr. ř. Nejvyšší soud proto zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze, zrušil rovněž rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové jako součást řízení napadenému rozsudku předcházejícího a zrušil také všechna rozhodnutí obsahově navazující. Krajskému soudu v Hradci Králové, u něhož byly založeny zjištěné vady, přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud takto rozhodl v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.

31. Obviněný vykonává trest odnětí svobody uložený rozsudkem, který byl z podnětu jeho dovolání zrušen. Za tohoto stavu bylo nutné, aby Nejvyšší soud podle § 265l odst. 4 tr. ř. rozhodl o vazbě obviněného. V řízení před oběma soudy byl obviněný ve vazbě z důvodu uvedeného v § 67 písm. a) tr. ř. Důvody vazby byly shledávány v tom, že obviněný byl stíhán pro zločin vraždy a byl tak ohrožen vysokým trestem (v sazbě od 10 do 18 let), a přitom jde o cizince, který nemá dostatečné osobní, rodinné či majetkové vazby v České republice, a byla dána obava, že by se v případě propuštění vrátil na [REDACTED] a stal by se tak pro soud nedostupným. Tyto důvody vazby v současné době nejsou dány. Obviněnému byl uložen trest odnětí svobody v trvání tří a půl roku, z něhož vykonal (po zápočtu vazby od [REDACTED] 2022) přibližně rok a čtvrt. Ani v případě, že by mu byl znovu uložen trest v uvedené výši (a ani kdyby nedošlo k případnému podmíněnému propuštění z výkonu trestu), nelze dovozovat, že by trest, kterým je obviněný ohrožen (zbytek trestu, jenž by měl případně vykonal), by byl důvodem k obavě, že by se obviněný trestnímu stíhání nebo výkonu zbytku trestu vyhýbal.

Samotná skutečnost, že je obviněný cizincem, nemůže vést k závěru o existenci důvodu vazby podle § 67 písm. a) tr. ř., zvláště za situace, pokud obviněný před spácháním posuzovaného činu v České republice řádně žil a pracoval a dosud zde nebyl soudně trestán. Žádný z dalších důvodů vazby podle § 67 tr. ř. nevystal ani v pozdějším stadiu řízení. Nejvyšší soud proto rozhodl, že obviněný [REDAKCE] se nebere do vazby.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 13. 7. 2023

JUDr. Josef Mazák v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:

[REDAKCE]